

BÀN LUẬN VỀ TỰ CHỦ TÀI CHÍNH Ở CÁC TRƯỜNG MẦM NON VÀ PHỔ THÔNG CÔNG LẬP TẠI VIỆT NAM VÀ NHỮNG RÀO CẢN PHÁP LÝ CẦN THÁO GỖ

Lê Hải Đăng*

ABSTRACT

In the period 2015 - 2020, the per capita income in our country increased by 8.2%, about 15% of people in urban areas with high living standards and incomes have the need for their children to enjoy high quality education. In order to successfully implement the tasks and solutions outlined in Resolution No. 29/NQ-TW on fundamental and comprehensive renovation of education and training, which are: Innovating policies, financial mechanisms, and mobilizing the participation and contribution of the whole society; improve the efficiency of investment to develop education and training; at the same time, gradually reducing subsidies from the state budget, it is necessary to convert a number of state-owned preschools and high schools that guarantee 100% of recurrent costs to high-quality schools – financial autonomy.

Keywords: High quality, autonomy, finance.

Received: 2/3/2022; **Accepted:** 6/3/2022; **Published:** 11/3/2022

1. Mở đầu

Thu nhập bình quân đầu người của Việt Nam trong giai đoạn 2015 - 2020 tăng 8,2 % [1]. Theo khảo sát của nhóm nghiên cứu, tại một số thành phố như: thành phố Hà Nội, thành phố Thái Nguyên, thành phố Hải Phòng ..., khoảng 15% phụ huynh học sinh có mức sống và thu nhập cao và có nhu cầu cho con em học ở các trường chất lượng cao với chương trình dạy học tiên tiến, sĩ số học sinh/lớp học nhỏ, cơ sở vật chất hiện đại và các dịch vụ tiện lợi, an toàn. Tuy nhiên, thực tế cho thấy khả năng đáp ứng về tài chính để chi trả tại các trường quốc tế với mức học phí từ 5 - 8 triệu (tại Hà Nội là từ 25 - 40 triệu đồng/tháng) ở khu vực thành thị chiếm khoảng 2 - 3%, đa số họ có khả năng tài chính chi trả ở mức từ 2,5 - 3,5 triệu đồng/tháng (tại Hà Nội là từ 5 - 7 triệu đồng/tháng). Việt Nam là nước đang phát triển nhanh, dự kiến năm 2025, thu nhập bình quân đầu người đạt 5.000 USD, do đó dự báo trong những năm tới, ngày càng nhiều phụ huynh sẽ nhu cầu cho con được học tập ở các trường chất lượng cao [2].

Do tỷ lệ phụ huynh học sinh đáp ứng được mức học phí trên 5 triệu đồng/tháng ở khu vực thành thị còn chưa cao, nên hiện nay các tổ chức cá nhân có dự án đầu tư thành lập cơ sở giáo dục dân lập chất lượng cao để được hưởng chính sách ưu đãi xã hội hóa quy định tại Nghị định số 69/2008/NĐ-CP ngày 30/5/2008 về

đất đai, thuế, tín dụng ... còn rất thấp. Để thực hiện xã hội hóa giáo dục theo chủ trương chung của Đảng và Nhà nước, phát huy sức mạnh tổng thể xã hội để phát triển giáo dục, từng bước giảm phụ thuộc vào ngân sách nhà nước thì con đường nhanh nhất, hợp lý nhất và phù hợp với thu nhập của người dân là chuyển đổi một số trường mầm non và phổ thông công lập sang trường công lập chất lượng cao - tự chủ tài chính. Do đó từng bước chuyển đổi một số trường mầm non và trường phổ thông sang trường chất lượng cao - tự chủ chi phí chi thường xuyên ở thành thị là đòi hỏi của thực tế khách quan.

2. Mô hình trường chất lượng cao tại thành phố Hà Nội, điểm sáng của ngành giáo dục thủ đô

Đã có một số trường tại Hà Nội xây dựng thành công mô hình trường công lập chất lượng cao và hoạt động khá hiệu quả. Hiện nay, trên địa bàn thành phố Hà Nội có 19 trường mầm non và trường phổ thông chất lượng cao với định mức thu học phí trên 5 triệu đồng/tháng [4].

Với các trường chất lượng cao cấp tiểu học và trung học, chương trình giảng dạy có nhiều ưu thế hơn các trường công lập trên địa bàn. Ngoài việc đảm bảo chương trình dạy học theo quy định của Bộ GD&ĐT, các trường chất lượng cao thực hiện chương trình bổ sung nâng cao với các môn học, hoạt động giáo dục theo hướng tiếp cận năng lực và phát huy tối đa khả năng phát triển cá nhân của mỗi học sinh. Đồng thời bổ sung chương trình học tiếng Anh với người nước

* ThS. Trường Cao đẳng Thái Nguyên

ngoài; tổ chức lớp song ngữ môn toán và môn khoa học cơ bản; thực hiện chương trình giao lưu học sinh với các trường trong và ngoài nước; tổ chức các hoạt động văn hóa, thể dục thể thao, nghệ thuật, kỹ năng sống phù hợp với nguyện vọng của học sinh, đáp ứng nhu cầu giáo dục toàn diện...

Việc đổi mới chương trình nhà trường là điều kiện để có thể đa dạng hóa các hoạt động giáo dục cũng như giúp các nhà giáo có cơ hội để sáng tạo, đổi mới phương pháp dạy học và giáo dục, kiểm tra đánh giá. Ngoài ra cũng cung cấp cho học sinh những kỹ năng quan trọng, cần thiết cho người công dân toàn cầu trong thời đại 4.0, đó là năng lực sử dụng tin học và ngoại ngữ. Ví dụ tiêu biểu như Trường THPT Phan Huy Chú (quận Đống Đa) đã đẩy mạnh chương trình ngoại ngữ cam kết đầu ra tối thiểu đạt trình độ B1, B2 theo khung ngoại ngữ 6 bậc của châu Âu. Từ năm học 2016 - 2017 đến nay, nhà trường đã tổ chức cho học sinh dự kỳ thi cấp chứng chỉ quốc tế TOEFL - ITP hoặc IELTS, số lượng học sinh đạt yêu cầu ngày càng tăng và nâng cao về chất lượng.

Thời gian qua, các trường THCS chất lượng cao trên địa bàn Hà Nội đã tạo bước đột phá mới khi chủ động xây dựng bộ chương trình nhà trường linh hoạt dựa trên bộ chương trình của Bộ GD&ĐT với chương trình tăng cường nâng cao theo hướng tăng cường các hoạt động trải nghiệm sáng tạo, tích hợp liên môn. dạy học dự án, dạy học qua chủ đề... Các trường tích cực và chủ động đưa chương trình tiếng Anh Cambridge vào giảng dạy và mạnh dạn cam kết đầu ra với phụ huynh. Theo đó, học sinh sau 4 năm học tại trường sẽ đạt trình độ B1 theo khung chuẩn châu Âu và 50% học sinh đạt trình độ tiếng Anh IELTS 5.5 trở lên. Bên cạnh đó, học sinh cũng được trang bị kiến thức, kỹ năng công nghệ thông tin và cam kết chuẩn đầu ra bằng chứng chỉ tin học quốc tế MOS do Microsoft cấp.

Trình độ đội ngũ giáo viên của các trường chất lượng cao so với các trường công lập có điều kiện tương ứng trên địa bàn có nhiều tiêu chí vượt trội hơn: Cán bộ quản lý và giáo viên các trường chất lượng cao 100% có trình độ đào tạo đạt và trên chuẩn, nhiều cán bộ quản lý và giáo viên có trình độ tiến sĩ, nhiều trường có tỷ lệ trên chuẩn trên 80% (Trường THPT Phan Huy Chú- Đống Đa, THCS Cầu Giấy, THCS Thanh Xuân, Tiểu học đô thị Sài Đồng - quận Long Biên, các trường mầm non chất lượng cao ...).

Nhờ vậy, trong những năm qua, kết quả học tập, rèn luyện của học sinh các trường chất lượng cao ngày càng được nâng lên, khẳng định chất lượng, uy

tín của nhà trường và của mô hình chất lượng cao. Đây cũng là thế mạnh và điểm khác biệt của trường chất lượng cao so với trường công lập khác.

Xây dựng và phát triển trường chất lượng cao là một chủ trương đúng đắn, phù hợp với xu thế phát triển giáo dục và đào tạo Thủ đô, đáp ứng nhu cầu của một bộ phận phụ huynh học sinh, góp phần thực hiện Luật Thủ đô và Nghị quyết 29-NQ/TW về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo. Các trường chất lượng cao có vai trò làm nòng cốt cho toàn hệ thống giáo dục của Thành phố, có khả năng tham gia cạnh tranh cung cấp dịch vụ giáo dục chất lượng cao để tạo ra sản phẩm giáo dục đáp ứng tốt nhất yêu cầu phát triển kinh tế, xã hội của Thủ đô trong thời kỳ hội nhập quốc tế, tạo điều kiện cho nhân dân Thủ đô có nhiều lựa chọn trường học cho con em mình [5, 6, 7].

3. Những khó khăn khi triển khai mô hình trường chất lượng cao tại các địa phương khác.

Thành phố Hà Nội có thể phát triển được mô hình trường chất lượng cao, do có căn cứ pháp lý để thực hiện. Cụ thể Khoản 3, 4 Điều 12 Luật Thủ đô 2012, quy định: “3. *Xây dựng một số cơ sở giáo dục mầm non, giáo dục phổ thông chất lượng cao trên địa bàn Thủ đô theo các tiêu chí về cơ sở vật chất, đội ngũ giáo viên, chương trình, phương pháp giảng dạy và dịch vụ giáo dục. Việc theo học tại các cơ sở giáo dục chất lượng cao theo nguyên tắc tự nguyện.*

4. *Hội đồng nhân dân thành phố Hà Nội ban hành quy định về cơ chế tài chính áp dụng đối với các cơ sở giáo dục công lập chất lượng cao quy định tại khoản 3 Điều này”.*

Tuy nhiên, việc phát triển mô hình trường chất lượng cao tại các địa phương khác gặp đã gặp nhiều khó khăn trong việc tìm kiếm cơ sở pháp lý. Luật Giáo dục 2019 có hiệu lực từ ngày 01/7/2020, nhưng vị trí của các trường công chất lượng cao chưa được thể hiện trong nội dung của luật. Theo quy định, tại Điều 47, Luật Giáo dục hiện quy định các loại hình nhà trường trong hệ thống giáo dục quốc dân gồm: “*Trường công lập do Nhà nước đầu tư, bảo đảm điều kiện hoạt động và đại diện chủ sở hữu; Trường dân lập do cộng đồng dân cư ở cơ sở gồm tổ chức và cá nhân tại thôn, ấp, bản, làng, buôn, phum, sóc, xã, phường, thị trấn đầu tư xây dựng cơ sở vật chất và bảo đảm điều kiện hoạt động. Loại hình trường dân lập chỉ áp dụng đối với cơ sở giáo dục mầm non; Trường tư thục do nhà đầu tư trong nước hoặc nhà đầu tư nước ngoài đầu tư và bảo đảm điều kiện hoạt động...*”. Tại Điều 99, quy định về Học phí, chi phí của dịch vụ giáo dục, đào tạo: “*Học sinh tiểu học trong cơ sở giáo dục công lập*

không phải đóng học phí. Trẻ em mầm non 5 tuổi và học sinh trung học cơ sở được miễn học phí theo lộ trình do Chính phủ quy định”.

Với các quy định nói trên, có thể thấy cơ chế thu học phí của các trường công chất lượng cao ở bậc tiểu học, THCS là không được thừa nhận. Bởi đã trường công ở tiểu học và bậc THCS thì miễn học phí vì đây là bậc học bắt buộc và phổ cập.

Về cơ chế thu học phí khi chuyển đổi các trường mầm non và phổ thông công lập sang tự chủ thực hiện theo quy định tại Nghị định số 81/2021/NĐ-CP ngày 27/8/2021. Theo đó, Điều b, Khoản 2, Điều 9 quy định “*Mức trần của khung học phí đối với cơ sở giáo dục mầm non, giáo dục phổ thông công lập tự bảo đảm chi thường xuyên: Tối đa bằng 2 lần mức trần học phí tại điểm a khoản này*”, tức là mức thu không quá 600.000 – 1.300.000 đ/tháng. Mức thu đó là quá thấp, không khả thi để thực hiện tự chủ nguồn chi thường xuyên.

Với những khó khăn như trên, Trường THCS Lê Quý Đôn - trường chất lượng cao thuộc huyện Phú Ninh - tỉnh Quảng Nam bị giải thể qua 6 năm hoạt động với chất lượng giáo dục luôn là lá cờ đầu của ngành giáo dục tỉnh Quảng Nam.

Hiện nay, Trường Cao đẳng Thái Nguyên đang trình cấp có thẩm quyền xin chủ trương xây dựng Đề án thành lập trường phổ thông nhiều cấp học trực thuộc trên cơ sở tận dụng cơ sở vật chất hiện có và nguồn nhân lực có trình độ vượt trội so với mặt đội ngũ trên địa bàn tỉnh Thái Nguyên. Mô hình dự kiến sau khi được thành lập là đơn vị sự nghiệp công lập, có lộ trình phát triển: Giai đoạn 5 năm đầu sau khi được thành lập, nhà nước đảm bảo 100% nguồn chi phí chi thường xuyên, đây là giai đoạn Nhà trường chuẩn bị những điều kiện về phát triển chương trình giáo dục, hiện đại hoá cơ sở vật chất, phát triển đội ngũ nhà giáo, đổi mới mô hình quản trị nhà trường chuẩn bị cho giai đoạn thực hiện tự chủ tài chính từ sau năm 2027.

Với những khó khăn như đã đề cập, trong giai đoạn hiện nay việc thực hiện tự chủ tài chính ở các trường mầm non và trường phổ thông công lập nói chung và Trường phổ thông nhiều cấp học trực thuộc Trường Cao đẳng Thái Nguyên (khi được thành lập) nói riêng có thể thực hiện theo hình thức liên danh liên kết với các tập đoàn giáo dục theo quy định tại Luật quản lý sử dụng tài sản công 2017 và Nghị định số 151/2017/NĐ-CP quy định chi tiết một số điều của luật quản lý, sử dụng tài sản công. Tuy nhiên, khi thực hiện liên danh liên kết, giá dịch vụ giáo dục sẽ ở mức cao hơn so với thực hiện theo mô hình trường mầm

non và trường phổ thông công lập chất lượng cao, dẫn đến khó khăn trong tuyển sinh, tính khả thi khi triển khai nhân rộng sẽ giảm.

3. Kết luận

Thực hiện chuyển đổi một số các trường mầm non và trường phổ thông ở khu vực thành thị sang loại hình trường chất lượng cao – tự chủ tài chính là đòi hỏi của thực tế khách quan, đáp ứng nhu cầu của xã hội, đồng thời góp phần giảm chi trực tiếp từ ngân sách nhà nước theo định hướng chung của Đảng và Nhà nước được cụ thể tại Nghị định số 60/2021/NĐ-CP ngày 21/6/2021 của chính phủ quy định cơ chế tự chủ tài chính của đơn vị sự nghiệp công lập. Để làm được điều đó, cần sớm có sự nghiên cứu, tìm hiểu, tạo điều kiện và đề xuất các giải pháp tháo gỡ của các ban ngành chức năng, ủy ban nhân dân các tỉnh và Chính phủ. Từ đó tạo ra hành lang pháp lý phù hợp để các trường công lập chất lượng cao theo mô hình tự chủ tài chính có thể được thành lập và hoạt động hiệu quả, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục ở tầm vĩ mô.

Tài liệu tham khảo

1. <https://www.gso.gov.vn/du-lieu-va-so-lieu-thong-ke/2021/07/thong-cao-bao-chi-ve-ket-qua-khao-sat-muc-song-dan-cu-nam-2020/>
2. Nghị quyết về Kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội 5 năm 2021-2025 của Quốc hội.
3. Nghị định số 69/2008/NĐ-CP ngày 30/5/2008 của Chính phủ về chính sách khuyến khích xã hội hóa đối với các hoạt động trong lĩnh vực giáo dục, dạy nghề, y tế, văn hóa, thể thao, môi trường
4. Nghị quyết số 06/2021/NQ-HĐND ngày 23/9/2021 của Hội đồng nhân dân Thành phố Hà Nội quy định mức trần học phí đối với cơ sở giáo dục công lập chất lượng cao trên địa bàn thủ đô năm học 2021-2022
5. <https://baochinhphu.vn/bai-1-linh-hoat-sang-tao-trong-xay-dung-va-phat-trien-truong-chat-luong-cao-102304976.htm>
6. Quyết định số 20/2013/QĐ-UBND ngày 24/6/2013 của UBND thành phố Hà Nội ban hành tiêu chí cụ thể về cơ sở vật chất, đội ngũ giáo viên, chương trình, phương pháp giảng dạy và dịch vụ chất lượng cao áp dụng tại một số trường mầm non và trường phổ thông chất lượng cao.
7. Quyết định số 21/2013/QĐ-UBND ngày 24/6/2013 của UBND thành phố Hà Nội quy định về việc bổ sung chương trình giảng dạy nâng cao ngoài chương trình giáo dục mầm non và giáo dục phổ thông để áp dụng cho các cơ sở giáo dục mầm non và giáo dục phổ thông chất lượng cao.